

Népfőiskolai tanfolyam Szegeden

Nagy a kísértése minden diák-életnek — még a magasabb, egyetemi életnek is —, hogy önmagának él, önmaga számára gyűjt. Nem törődik, csak a saját előmenetelével. S sokszor, mikor másért tesz valamit, látszólag önzetlenül — azért teszi, hogy tanuljon, lásson, tapasztaljon, gazdagodjon, érjen. Nem baj ez! Így kell ennek lenni. De egyre világosabban kell látnunk feladatunkat, egyre jobban kell éreznünk küldetésünk komolyságát, szolgálatra való elhívásunkat. Nem élhetjük ma, amikor minden halasztás, minden mulasztás kétszeresen bűn. s „minden perc egy halál” lehet, csak önmagunk-

nak, még kevésbé élhetjük a régi idők gondtalan diákéveit, dolgozunk kell *másokért*. Nagy az a terület, ahol mi, egyetemi ifjúság szolgálhatunk és kell is szolgálunk. A egközelebbi nyilván a magyar ifjúság és ebben is a leginkább magára hagyatott paraszt és az iparos (iparimunkás)-kereskedő ifjúság osztálya.

Ebből a felelősségtudatból született meg egy *népfőiskolai tanfolyam* rendezésnek a gondolata. 1942 január hó első felében a Szegedi Egyetemi Ifjúság a Szeged város és Csongrád vármegye Népművelési Titkárságával, a Kalottal, a Kiével és a Fialtal Magyarország szegedi

csoportjával egyetértésben két hetes népfőiskolai tanfolyamot rendez Szeged és környéke ifjúsága — főleg paraszti ifjúsága — részére.

Haszontalan divat, — vagy a szükség parancsolja?

Az elmúlt év állandó jellegű, 5—2½ hónapos népfőiskolai mellett szerte az ország területén szép számban rendezett 2—3 hetes népfőiskolai tanfolyamokról sokat cikkeztek folyóirataink, lapjaink. A népfőiskolai gondolat „elsékélyesedésétől” óvták, a „parasztság utolsó megmozgósítása lehetőségének örökre lejárását” látták a népfő-

iskolai tanfolyamok mozgalmában; „veszélyeztetné a célt, ha ez a rendszer általánossá válnék.” „Mit lehet egy-két hét alatt végezni, amlyből két nap ismerkedésre és búcsúzásra megy el. ???” írták itt is, ott is.

A gondolat elsékélyesedésének a veszélye megvolt. Ezt elkerülendő, hogy „növés legyen, ne burjánzás, elmocsarasodás” jött össze a Népfőiskolai Ankét (1940 május 24-én, másodsor 1941 ápr. 20—21-én) és alakult meg az országos népfőiskolai munka irányítására — s itt gondoltak a tanfolyamokra is — a Népfőiskolai Tanács (1941 május 21-én ült össze először). Mindez szükséges volt. De ha mutatkoztak is itt-ott visszasságok, a *való helyzet nem ismerése* írathatta csak a rövidebb tanfolyamok haszontalanságáról írott sorokat. Nem a divatnak hódolva indultak meg a népfőiskolai tanfolyamok, nem a népfőiskolai láz kísérő jelenségei ezek, hanem a *szükség parancsolta* alkalmak, nem egyszer — kezdeti nehézségek miatt — *kényszerű megoldások*.

A való helyzet

Ha a „tudományszomj” gyötörné népünket, valóban kevés szükség volna egy-két hetes tanfolyamok megrendezésére. De olyan ez a helyzet, ahogy azt komoly, paraszt-ságunk kérdéseivel foglalkozó írók, értekezések látják: „...hogy valóságos tudományszomj vett erőt a lakosság széles rétegein, különösen a fiatalabb nemzedékek soriban...”, falusi népművelődési előadások „zsúfolt előadótermeiről” regélvén. — Aki járja a fiatalabb nemzedékek sorait, együtt él velük, táborokban, tanfolyamokon találkozik legjobbjaival, ismeri a lakosság széles rétegeinek életét és pl. résztvesz egy népfőiskolai taborzó, falut járó körúton, az „aranylag kultúraltabb Dunántúlon” — fájdalom — az ellenkezőjét látja; biztató, sokat sejtető fel lendülés után egyre erősödő *közönnyőség* jelei mutatkoznak ma, különösen a fiatalabb nemzedék sorában. Veres Péter a parasztság sorsán tűnődve azt a kényszerű megállapítást teszi (Ember és irás): „...a parasztságban a levegő poshadt, a tanulásban, a művelődésben nem hisz... Kénytelen belátni, hogy a „parasztság sajátosan rossz gazdasági és politikai helyzete” csak részben magyarázza ezt, „csak féligazság”. „...nem igaz, hogy csak pénze nincs a parasztságnak könyvre, érdeklődése sincs...” (Az ipari munkásságban aránylag több a „kultúr dinamika”, de a „belső szelekció” is). Közönnyőség let urrá a „nép széles rétegein”, hiányzik az ifjúság sorában az érdeklődés.

Szemek nyitogatása

Egy-egy népfőiskolai tanfolyam, természeténél fogva, nem ölelheti mindazokat a népi élet szükségleteihez alkalmazott „tantárgyakat”, melyek a népfőiskolai munkának teszik programját. Nem szánthat a mélyre, nem időzhet hosszabban egy-egy kérdéssel. De nem is ez a célja! Csak egy-egy előadás, eszmecsere keretében érintheti az agrárpolitika (legújabb gazda-törvények), a közgazdaságtan, jogi ismeretek, a régi magyar irodalom, az új népi irodalom, a magyar múlt (a nép történetét), a néphagyományok, a magyar népdal, a társadalomismeret, a sajátos magyar sorskérdések, az egészséges magyar falu... kérdéseit, kevés régi magyar nótát lohat az ifjak szívébe, kevés népi játék játékszásával szórazhat, tanulmányi kirándulás (a város nevezetességeinek, múzeum, gyártelepek megtekintése...), csak keveset rendezhet, alig tekint-

Illyés Gyula:

ARATÓNAP

(1932)

Halványul a reggeli csillag, elalszik és nyitja hatalmas tág pilláit a nap. Ébred a nyári világ. Kong a harang. Szép ez a nyári világ! Harmatos lombok alatt zörg a szekér, ugrálnak a fürgé lovak. Szerte a tájon a görbe kaszák szórják már eleven gyors pillantásaikat!

Fönt magasan, fönt magasan megáll a pacsirta, kiáltozgat mintha csak jelt adna a dologra.

Saroglyához kötve a ló, bólintgató fejével falatozik, nézi hogyan dolgozik az ember.

Izzad helyette az ember, az életért harcol, tiszta fények röpdösnek szét a suhogó vasból.

Fönt a dombon föláll a nap, mint jó gazda, lassan lépdél, nézi hogyan állnak ott lent a dologban. Csillan a görbe kasza és csillan a sarló —
— Uj sorba legények, szől a rigó is már a bokorba!
— fütytyög a ravasz, röpdös, hajt a dologra —
— Dalra leányok, frissül a kéz is a daltól!

(Férfikar:) Homlokunkon a verejték fűz gyöngy-koszorút kardnál is nemesebb vassal az életért így vívjuk a legszebb háborút.

(Női-kar) Sorba sorba, mint megannyi testes gyereket úgy öleljük, ölelgetjük, gondozzuk a kövér kévét: a friss életet.

Dombról dombra a felhőkre lép a nap s az égen megpihen ragyogó arccal a tündöklő délben.

All, pihen, mert a magasból talán már meglátta indul már az ebédhozók gyerek-karavánja.

(Gyerek-kar:) Kis csuporban a leves másikban a tészta összecsesz, csókolódzik a kanál, a vella. Kotyog, susog az üveg nyakánál a jó bor, mérgekedik, szabadulni akar a dugótól. Ez utazik a kosárban az öreganyótól.

Mint az aranyló madarak ugrálnak a fények surrannak át közein a mozgó levélnek, táncolnak a törzsökös öreg tölgyfa alján, kergetőznek a vidám ebédelők karján, Mint álmok suhannak el az aluvók arcán...

Talpra emberek serényen, elég volt az álom! vihar készül, szélvész nyargal végig a határon! Zúg a szél, leng a vihar nagy felhő sörénye, villám villan: a vihar lobogó gyepelője! Összerakni ami még kötetlen: a rendet, azután a kepe alja védje bús fejünket.

Nézd, hogy zúg a vihar, hogy hajlik a cserfa! Hogy tépi a szél, hogy hordja a szél az útról a port! hogy bomlik az erdő! Hogy száll a viharban a gyöngye levél! Hogy vágat a romlás vad szekerén, hogy hatja dühös felhő-lovait! Hogy verdesi rájuk ostora messze csattanó csapásait!

S hogy menekül, lám hogy menekül már mint rabló, aki csak pár percre parancsol, hogy menti magát, zúlló seregét az újra kiálló láng-ostorú naptól.

Ó hála néked, jó anyánk, ki újra visszatérsz ki anyyi vész után megint felénk fordítod tiszta arcod, tiszta szemeid. Fölszántod bús könnyeinket mint harmatot mosolyogsz és gyermekeidet megvigasztalod. Köszönjük neked a reményt, a hitet, a nemes szöveget, mely szívedből száll, hogy mégis annyit vész után dolgozni érdemes.

Fáradtan jársz már az égen, lépdelsz lefelé, Fáradtan vágyódunk már mi is hazafelé.

Pislog az esteli csillag már odafönt hunyd be hatalmas szép pilláidat, nap, nyugszik rögtön a táj. Kong a harang. Harmatos lombok alatt zörg a szekér az úton, a lovak álmosan baktatnak; a görbe saroglyán gyermekek alszanak...

enhtek be ifjaink külön a népfőiskolai tanfolyam részére fölállított „könyvtár” könyveibe... de így is jó munkát végzünk, megfelelünk a feladatunknak. Mert mi is a célunk? Felébreszteni az érdeklődést, a kultúrvágyat az ifjúságban (majd „utómunkával” levéléssel, látogatással ezt ébrentartani); vágyakozást, szeretetet támasztani a magyarság értékei iránt: megcsillogtatni egy új és jobb magyar élet lehetőségeit; indítást adni; megtanítani az ifjúságot arra, hogyan használja a szemét, a fülét; hogyan lásson, olvasson; hogy kedve legyen olvasni, tanulni; megcsillogtatni mindenből az igazit, a magyart, a népit, hogy az megigézzé, rabul ejtse és tartsa, hogy elvesse magától a kétesértékűt, az értéktelent. —

Mindez pedig nincs időhöz (hónapokhoz) kötve, sikerülhet heteknek, hónapoknak is.

Közelebb egymáshoz . . .

Ami különös színt ad a népfőiskolai tanfolyamnak az, hogy az egyetemi ifjúság rendezi. Valahol az Egyetem helységeiben kap szállást, otthont a tanfolyam. Egyetemi tanárok, és az egyetemi ifjúság szolgálnak előadással... A paraszt- (iparos és kereskedő) ifjúság és az egyetemi ifjúság találkozása lesz ez az alkalom. Nékiünk alkalom a szolgálatra; hídverés a „nagy szakadék” felett, amely már az ifjúság idején szélesedik ki és mélyül egyre.

KEREKES AURÉL.

A Szegedi Városi Színház műsoráról

Az átrendezett magyar színházi életben friss vérkeringés indult meg. Ha egyelőre szorványos jelenségek mutatják is ezt, örömmel kell elkörnyvelnünk azt a tényt, hogy egyes pesti magán-színházak már átérzik a színház igazi hivatásának tudatát, közönségüknek igazi irodalmat adnak s a szerzős előadások nyilván azt mutatják, hogy a közönség hálásan fogadja a színházak ezt a törekvését. A két állami színház irodalmi műsora mellett ma a Madách Színház, Új Magyar Színház és a Vígszínház: olyan intézményeknek kell elkörnyvelnünk, amelyek nagyrészt komoly irodalmat nyújtanak a főváros kiéhezett közönségének. A Vígszínház kezdeti korszakára emlékeztet az a jeleség, hogy az Új Magyar Színház pl. műsorára tűzte Grillparzer *Medeáját*. De az új irodalmi szellem jelenségeinek kell látnunk azt is, hogy a Madách Színház, amely egy ragyogó *Pirandello* előadással indította évadját, időszakonként vasárnapi matinékon, legnagyobb költőink verseinek is helyt ad, színezeivel a költészet remekeit tolmácsoltatja.

Ez a helyzet a fővárosban. Lássuk mi az irodalom helyzete a vidéki nagyvárosok színházaiban. Tekintsünk talán itt is oda, ahol legkevésbé láthatjuk vígasztalannak a helyzetet: a kolozsvári Nemzeti Színházra. A kolozsvári Nemzeti Színház másfél héttel ezelőtt nyitotta meg kapuit, ezidő alatt *kiszórolag irodalmi műsort* adott közönségének. *Szentjóni Szabó László Mátyás király-a, Harsányi Kálmán Ellák-ja, Shakespeare Hamlet-je* és egy magyar opera, *Erkel Bánk-bán-ja* adták másfél hét műsorát. Ez a műsorpolitika annyira példátlanul magasszínvonalú, hogy első pillanatban elfog a kételkedés, talán nem is lehetne ez megcsinálni más vidéki városok színházaiban, ennek csak a sajátosan nagy színházi műveltséggel rendelkező kolozsvári közönség előtt van helye vagy pedig abban az ünnepi hangulatban leli magyarozatát ez a műsor, amely a színház megnyitásával jár, esetleg abban a kiéhezettségekben, amellyel a kolozsvári közönség az ujjaépítés miatt későn megnyitott színházat fogadta. Kétségtelen, hogy mindhárem szemponttal számolni kell. Számunkra azonban most csak egy a fontos: ha a kolozsvári Nemzeti Színház idejében nyitották volna meg, ha közönségét nem tartaná hatalmában az innepesség varázsa, a színház műsorát akkor is másfél hétig irodalmi darabok alkotnák. Miért? Egyszerűen azért, mert a színház igazgató-sága *tervszerűen kidolgozott programmal* ült be a színházba s ebben a tervszerűségben az irodalom foglalja el a főhelyet. Megint csak felvetődhetnék itt a kolozsvári közönség régi és mély színházi kultúrájának szempontja: két-

ségtelen, hogy könnyű tervszerű irodalmi programot adni ott, ahol a közönséget lelkiileg erre nevelték évtizedeken keresztül. *De éppen itt a bökkenő!* Ezt a lelki nevelést egyszer Kolozsváron is *elkezdte valaki!* Hiszen az emberek mindenütt egyformák. Kolozsvár színházi közönségét épp úgy helytelenül nevelhették volna évtizedeken át, mint ahogyan ízlését magasabb régiókba emelték. Ebből a kötelező tanulság, hogy *a magasabb színházi nevelést többi vidéki városainkban is el kell kezdeni!* Mert végső elemzésben a közönség nem alacsonyrendű, vagy magasabbrendű színházi igényekkel rendelkezik, hanem csak a *színház igénye* van meg benne. A színházék nem csak a színész számára nyújt lehetőséget, hogy önmaga emberiségét mélyen és sokrétűen kiélje, hanem a nézők számára is. Nem lehet eleget *ráműtatnunk* arra, hogy a *színházat nem a szórakozás igénye, hanem a vallás, tehát a léleknek a magasabb régiókba való vágyakozása hozta létre.*

A köznap ember, amikor a színházba beül, az életet nem abban a köznapiaságban akarja látni, ahogyan ő éli, hanem színesebben, a felnagyított erkölcsi magasságba emelt problémák tükröződésében. Ehelyett mit kap? *Nagyrészt csak színességet, amelyet a hamis úton járó színházi erkölcsi problémák megkerülésével, a néző jobbik énjének elaltatására prezentál.* S ha ezt a „jobbik én”-t sokáig altatgatják, bizony oly mélyen elalszik, hogy az sem tud már róla, akiben megvan. Ilyen körülmények között a színházvezető nyugodtan hivatkozhatik rá, hogy a közönségnek nem kell a komoly irodalom, hiszen ezzel könnyít saját lelkiismeretén.

Mindebből a gyakorlatban az következik, hogy a közönség akkor is bemegy a színházba, ha ott nem körüli viccekkel és ízekkel fűszerezett „magyarosságot” kap, hanem saját emberiségének magasabb öntudatát. Ehhez azonban *öntudatos színházvezetésre van szükség, meg nem alkuvó, rendületlen kitartásra.* A közönség eleinte talán huzódolni fog, de ha látja, hogy a színház ezentúl nem fogja őt azon a módon kiszolgáltatni, ahogyan elrontották, előbb-utóbb *magához tér és átadja magát a színház nevelőhatásának, mert szükségét érzi, hogy színházba járjon.*

A színház gyakran szeret hivatkozni a filmszínházak konkurenciájára. *Érthetetlen és alaptalan szempont.* Hiszen téves lenne azt hinni, hogy a filmszínházakat a közönség csak akkor tölti meg, ha azokban sekélyes, olcsó ízlést kielégítő képeket forgatnak. A helyzet az — különösen vidéki városokban —, hogy a közönség sokkal inkább ki tudja élni saját magasabb emberiségét a filmszínház-

zakban, mint a sekélyes operettek játsszó vidéki színházakban.

Ezekután vessünk egy pillantást a szegedi Városi Színházra, amely a kolozsvári után az ország második vidéki színháza és amelynek keresztény érája arra lenne hivatott, hogy szakítson a megelőző rezsim operett kultuszával, amelyet az sokkal különben csinált. A napisajtóban unalomig olvashattuk, hogy a Városi Színház utolsóelőtti igazgatósága sekélyes operett-kultuszával elrontotta a közönség ízlését. Ez kétségtelenül így van. Vég-tére azonban az az ízlés, amit tíz esztendeig rontottak, nem lehet annyira romlott, hogy rövid idő alatt helyre ne lehetne hozni. Magunk részéről a mai igazgatóság óvatosságát, amelylyel az új korszak számára az átmenetet meg akarja teremteni, — hogy ugymondjuk — *túlságosan túlzottan tartjuk.* Csak helyeselhetjük a klasszikus operettek felújítását, ezekben operett mértékkel mérve is finomabb ízlés érvényesül, mint a legtöbb mai „operettben.” Látunk törekvéseket a komoly irodalom szolgálására is. Tamási Áron „Vitéz lélek” című színjáték-ka igazán műsora lehet a komoly irodalmat képviselő színházaknak. Az ilyen darabnak azonban nem szabad *elszört jelenséggé* korlátozódnia a színház műsorán. A darab első előadását telt ház nézte végig Szegeden. A második előadás azonban csaknem üres nézőtér előtt játszódott le. Az igazgatóság-nak azonban nem szabad elveszítene hitét és kedvét, hanem arra kell ügyelnie, hogy jobb színészekkel, gondosabb szereposztásban és rendezésben kerüljenek színre az irodalmi darabok. Mert a „Vitéz lélek” szegedi balsikere a színház előadásával magyarázható.

Minden művészethez áhítattal szabad csak közeledni. Még az olvasónak, vagy a nézőnek is. Azonban még inkább köteleességük ez az előadó művészeknek. A szegedi Városi Színház előadásában ez az áhítat nem volt meg. Enélkül pedig Tamási Áron elvont gondolkodásának, szimbólumokban rejltő mondanivalóinak magasságába nem juthat fel senki. Ezért történt meg az, hogy a közönség tanács-talanul állott a darabbal szemben. Hallotta, hogy a színpadon minden egy számár körül forog, de fogalma sem volt róla, hogy a számár fizikai énye itt legkevésbé sem fontos, a nevetséges kis állat itt egy gondolat képviselője, egy embernek a hitét jelenti ebben a színjátékban s úgy kell vele szemben állni, mint a bibliai példázatban a mustármaggal. A közönség ezt nem értette meg a szegedi előadásból, de nem is érthette meg, mert a szalondarabok, vagy legjobb esetben népdramák előadási modorában ez nem is kerülhet felszínre. Amikor Balla Péter az első felvonás előkészítő részében ezt a szimbólumot útjára bocsátja, a szerepet játszó színész ennek semmivel sem adott nagyobb nyomatékot. Tamási Balla Péterre masz-szív, mint a hite. A szerepet játszó színész pedig — különösen az első felvonásban, amelyen oly sok fordul meg — *könnyed volt, mint egy operett — amorozó.* Sajnos, a Vitéz lélekben a színészi teljesítmény nem választható el a darabtól, így természet-szerű, hogy az előadás a rossz kiszerepezés és a meg nem értő rendezés következtében teljes érthetlenségbe fulladt. A közönség még Tamási forrás-frissességű humorát sem tudta úgy élvezni, ahogyan elfogadható előadás-ban a humorra a tömeg reagál.

A szegedi Városi Színházban arra lenne elsősorban szükség, hogy a művészi hozzáértés öntudatosabb és rendszeresebb irodalmi műsor összeállításában, operettek terén pedig a kevésbé ismert klasszikus operettek kiválogatásban nyilatkoznék meg. E célból szükséges lenne, *egy hozzáértő, művészeti vezető igénybevétele,* mert enélkül minden színház műsora zavaros és tervszerűtlen.

IGAZHÁZY

Figyelő

Az ifjúság nevében . . .

Az Americana november 9. és 10.-én nagyképtalant rendezett Budapesten. Az első napi protectori értekezleten, a Szent Gellért-szálló nagy dohányzójában vitéz dr. József Ferenc főherceg, főprotector elnököl, s megnyitó beszédében a tekintélytiszteletről beszélt az ifjúsághoz. Utána Schmidt Sándor vezérigazgató, ügyvezető protector és dr. Schwartz Elemér egyetemi ny. r. tanár tartott beszámót. A 10.-én rendezett dísz-nagyképtalanton Serédi Jusztinián hercegprímás is megjelent. Rajta kívül a nagyképtalant résztvevői voltak többek között: gróf Mikes János, gróf Esterházy Károly, Schandl Károly, Gévay Wolff Nándor, Quirin Leó, Baranyay Jusztin, Szekfü Gyula, Scipiadés Elemér, Gerevich Tibor, Kammermayer Oszkár és az akadémikus társadalom számos más kiválósága.

SZEI

Az utóbbi hetek folyamán kb. ötven belépést akadályozott meg a jelentkezési nyilatkozat hiánya. Közöljük a belépni szándékozó egyetemi hallgatókkal, hogy a kifogyott jelentkezési lapokat pótoltuk, s azok a SZEI irodában, vagy falatozóban tíz fillérért kaphatók. A megfelelő rovatok kitöltése és a nemzsidó nyilatkozatnak két egyetemi hallgató által való aláírása után a kari csoportvezetőnek kell átadni. Az évi tagdíj (a félévi egyetemi tandíj 1%-a) ugyancsak neki fizetendő.

A SZEI közös rádióhallgatásokat rendez. Egyes, különösen nagy művészi értéket jelentő hangversenyeket az Otthonban együttesen hallgatunk meg. A közös rádióhallgatások időpontját a művészetkedvelők munkaközössége a hirdetőtáblán előzetesen tudatja a SZEI tagjaival. Ilyen előzetesen meghirdetett együttes rádióhallgatás alkalmával a rádión még akkor sem lehet mást hallgatni, ha az Otthonban jelenlévő SZEI tagok többsége úgy kívánja.

A SZEI kötelességének érzi, hogy tagjainak, nagyrészt kispénztű déakoknak megfelelő szellemű s e mellett olcsó szórakozási lehetőségekről gondoskodjék. Ezért szerez kedvezményes jegyeket hangversenyekre és igyekszik mozikedvezményt is biztosítani. Ez az igyekezet mindeddig megfúszult a szegedi mozikkartellszerű összeállításán. A harcot azonban nem hagyjuk abba, mert lehetetlennek tartjuk, hogy amikor az egyetemi ifjúság minden egyetemi városában kedvezményesen mehet moziba, éppen csak Szegeden ne lenne erre lehetőség. A mozik közönségének nagy részét az egyetemi és főiskolai hallgatók alkotják. Érthető hát, hogy a mozisok nem szívesen adnak kedvezményt ennek a törzsközönségnek. — Megemlítjük még, hogy a SZEI vezetősége nem minden filmre akar kedvezményes jegyeket szerezni, csak azokra, melyek igazi művészi értékükkel fogva az egyetemi hallgatók széleskörű érdeklődésére tarthatnak számot.

A SZEI elnöksége közli, hogy a Szer-zet rendes tagjai egész évi tagdíj fejében a félévi tandíjuk 1% szalalékát fizetik. A segítő tagok (gyógyszerésza gyakornokok, mezei jogászok, szigorló orvosok) évi két pengőt, a pártoló tagok évi 5 pengőt fizetnek.

Vegyészek lapja a „Phlogiston”